

- Hrvatski jezični portal. <http://hjp.novi-liber.hr>. = HJP
- Hrvatski pravopis. 2013. Gl. ur. Jozić, Željko. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. = IHJJ
- Jezični savjeti. Zbirka jezičnih savjeta Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. savjetnik. ihjj.hr.
- Klaić, Bratoljub i Školska knjiga. 2012. *Veliki rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb.
- Klaić, Bratoljub. 1983. *Rječnik stranih riječi: tuđica i posudenice*. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb.
- Matica hrvatska i Matica srpska 1960. *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika*. = MH/MS
- Senc, Stjepan. 1910. *Grčko-hrvatski rječnik za škole*. Naklada Kr. Hrv.-Slav.-Dalm. zem. vlade. Zagreb
- Tutavac, P. 1971. *Pravopis hrvatskoga jezika*. Naklada Svitlenik. Buenos Aires.
- Vratović, Vladimir. 2007. *Latinski u hrvatskom kontekstu*. Biakova. Zagreb.
- Žepić, Milan. 2000. *Rječnik latinsko-hrvatski*. Školska knjiga. Zagreb.

Mateja Lenard

Latinski stihovi Rafaela Radelje

U ovome se radu donosi interpretacija i transkripcija jednoga dijela latinske poezije Dubrovčanina Rafaela Radelje (1769-1831). Odabir pjesama za ovu priliku temelji se na adresatima, koji su bili poznate ličnosti u Dubrovniku onoga doba, pa svjedoče i o Radeljinoj uključenosti i važnosti u kulturnom životu grada. Pjesme su preuzete iz rukopisa Znanstvene knjižnice Dubrovnik, Arhiva Male braće u Dubrovniku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Rukopisi će biti kratko opisani, a zatim će se iznijeti vlastiti uvid o ovdje donesenim Radeljinim stihovima. Za potrebe ovoga rada, uz uvid u same rukopise u knjižnici, upotrijebljene su i digitalizirane fotografije rukopisa te digitalizirane fotografije s mikrofilma.

O životu Rafaela Radelje

Rafael (Rafo) Radelja dubrovački je kanonik i pjesnik prigodničar. Rođen je 1769. u Dubrovniku. Ne zna se puno o njegovu djetinjstvu, ali u jednom rukopisu Inocenta Čulića, o kojemu će više riječi biti uskoro, spominje se da je bio rodom iz siromašne obitelji te da je studirao filozofiju koja je bila dio dubrovačkog kolegija. Djelovao je kao učitelj i pedagog mladeži te kao župnik u raznim mjestima u okolici Dubrovnika.¹

Školovao se u Italiji gdje je stekao poznanstva s tada uglednim Vinzenzom Montijem, Ippolitom Pindemonteom i Urbanom Lampredijem, nakon čega je postao svećenik te naposljetku i kanonik dubrovačke katedrale.² Bavio se prevodenjem, pisao je na latinskom i talijanskom jeziku, a svakako je najvažniji kao jedan od najistaknutijih prepisivača djela hrvatske književnosti u Dubrovniku.

Bio je član rimske Akademije Arkadije pod imenom Alcandrus Erymanthaeus.³ Poznato je da je u Arkadiju ušao u isto vrijeme kada i Beninj Albertini i braća Stulli.⁴ U razdoblju od 1825. pa sve do smrti objavljuje više desetaka prigodnih latinskih epi-

¹ Inocent Čulić, *Catalogo delle parrocchie e degl' ecclesiastici secolari dimoranti in ognuna parrocchia della Diocesi di Ragusa, scritto in Novembre dell' anno 1819*, autograf, rukopis Rešetarove zbirke u Slavenskoj knjižnici u Pragu (signatura SK T 4307); o Radelji na str. 9-10.

² Prema: Miljenko Foretić: "Lastovo i Lastovci u starijoj hrvatskoj književnosti", *Dubrovnik u povijesnim i kulturnim mijenama*, Zbornik odabranih radova, Matica hrvatska, Ogranak Dubrovnik 2007., str. 378-379.

³ Znamenita Akademija Arkadija osnovana je 1690. godine, višestruko je povezana sa starom književnošću Dubrovnika. Izvršila je primjetan utjecaj na naše pjesnike i intelektualce, kao i na književni i kulturni život uopće. Velik broj Dubrovčana pripadao je toj akademiji (Ruđer Bošković, Rajmund Kunić, Benedikt Stay, Marko Faustin Galjuf, Đuro Ferić, braća Appendini, braća Krša, braća Stulli i drugi). Uobičajena praksa u Akademiji bila je odabir pseudonima sastavljena od antičkih imena i toponima. Radelja je uzeo ime planinskog masiva i rijeke na Peloponezu; v. Predrag Stanojević: "Dubrovački pisci u rimskoj akademiji Arkadija", u: *Kraj književnosti starog Dubrovnika*, Narodna knjiga, Beograd, 2002., str. 13-43; o Radelji na 34-35.

⁴ P. Stanojević: *isto*, str. 34.

grama, elegija i oda te talijanskih soneta. Brojni njegovi stihovi ostali su u rukopisu, uključujući i autografe, najvećim dijelom neproučene. Veći dio svoga života proveo je prepisivajući djela svojih suvremenika ili nešto starijih autora. Posebno je značajan kao prepisivač Ignjata Đurđevića, Marka Bruerevića i Rajmunda Kunića.⁵

Josip Bersa u svojoj ga knjizi *Dubrovačke slike i prilike* opisuje kao kanonika, latinista, vrlo simpatičnog *causeura* koji je osim propovijedi pisao stihove na latinskom i talijanskom jeziku, a kaže da se družio s prijateljima Junijem Rastićem i Bernardom Džamanjićem, koji su mnogo držali do njegova suda o njihovim latinskim radovima: "Zamanja je bio sa svojim pjesmama zadovoljan samo onda, kad bi mu ih Radelja pregledao".⁶ Dok većina izvora hvali Radelju kao izvrnog i učenog čovjeka, uglednog svećenika i dobrog pjesnika prigodničara, Inocent Čulić u svojem rukopisnom izvješću o pripadnicima dubrovačkog klera iznosi upravo suprotno. Kaže da je Radelja "sastavljao panegirike, propovijedi za advent, dva pogrebna govora na latinskom i pokoji sonet, sastavke koji ne zaslužuju da se istražuju ni da ih se ponovno čita. U crkvenim je predmetima, zapravo, neuk. Uživa, ali neopravdano, glas učenog i sposobnog čovjeka, a što se tiče njegova morala, zapravo ga smatraju raskalašenim. Svećenik Radelja nikada nije imao karaktera ni morala, ali kao lukavac znao se prilagoditi svim vremenima i osobama."⁷

Iz svjedočanstva braće Antuna i Tome Krše u pismima Dubrovčaninu Ivanu Bizzaru u Veneciji znamo da je Radelja bio jedan od dubrovačkih prepisivača koji je prepisivao za plaću. Braća Krša su kod Radelje, primjerice, naručila prijepis odabranih Kunićevih tekstova.⁸

⁵ Vidi Gorana Stepanić: "Radelja, Rafo", u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, autor koncepcije K. Nemeč, urednici D. Fališevac, K. Nemeč, D. Novaković, Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 605-606.

⁶ Josip Bersa: *Dubrovačke slike i prilike* (1800.-1880.), Matica hrvatska, Zagreb – Dubrovnik 2002., str. 180.

⁷ Čulić, *Catalogo* (SK T 4307), str. 9. Budući da je navod iznimno zanimljiv, donosim ga i u izvorniku: "Ha talvolta composto de' Panegirici, delle Prediche per Avento, duo orazioni funebri latine, qualche Sonetto, composizioni che non meritano essere nè ricercate, nè rilette. Nelle materie Ecclesiastiche è ha affatto ignorante. Gode (ingiustamente però) l'opinione d'uome dotto e capace. In quanto alla sua morale viene considerato per dissoluto, e tale difatti era nella sua gioventù, ma ora e un poco cauto. Il Prete Radeglia non ebbe mai nè carattere, nè morale; ma da furbo a saputo adattarsi a tutti i tempi, e persone". Čulić je rođen 1782. u Splitu. Bio je sakupljač književnih starina i bibliograf. Nakon završenog studija filozofije i teologije u Rimu, 1806. došao je u samostan Male braće u Dubrovniku. Na dubrovačkom filozofskom-teološkom učilištu predavao je filozofiju, ali je zbog gubitka sluha morao napustiti tu službu. Tako se počeo baviti sakupljanjem rukopisa i tiskanih djela. Skupio je 1132 rukopisa i 1904 tiskana djela te tako učinio Knjižnicu Male braće jednom od najbogatijih u Hrvatskoj. Umro je 1852. u Dubrovniku. Prema: Mijo Brlek: "Čulić, Inocencije", u: *Hrvatski franjevački biografski leksikon*, F. E. Hoško, P. Čošković, V. Kapitanović (ur.). Leksikografski zavod Miroslava Krlež, Vijeće franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Zagreb, 2010., str. 119. Vicko Kapitanović međutim upozorava da treba biti oprezan u prihvaćanju sudova Inocenta Čulića o osobama (*Franjevačka knjižnica u Makarskoj*, v. <http://pubwww.carnet.hr/ofm/st/sam/makarska/histbibl.html>).

⁸ Irena Bratičević: *Epigrami Rajmunda Kunića* (doktorska disertacija), str. 100-101.

Radelja umire u Dubrovniku 17. prosinca 1831. Vlaho Stulli sastavio je natpis u njegovu čast:

Memoriae
Raphaelis Radeglia
Domo Rhacusa
Templi Mariae sanctissimis sideribus
Receptae Canonici
qui
Rhacusanorum autographis
Libris rarioribus scriptis ineditis
Industria amicitii sumptuque undique comparatis
Bibliotecam domi institutam
Pio exitu
Obiit XVI. Kal. Jan. MDCCCXXXI.⁹

Djela

Radelja je kao kanonik dubrovačke katedrale mnogo vremena provodio u službi, a dio vremena posvetio je sastavljanju prigodnih talijanskih i latinskih stihova, govora, prigodnica te prikupljanju i prepisivanju brojnih djela dubrovačkih i drugih autora.

U ovome radu bit će riječi isključivo o rukopisima s njegovom poezijom na latinskom jeziku.¹⁰

Ovo su stihovi koje je Radelja napisao, a koji su dostupni u dosad zabilježenom korpusu:

a) Netiskana djela:

1. *Ad Urbanum Lampredium oda* (AMB 162, 1635, NSK R 3798)
2. *Ad Lucianum Nicolai comitis Pozza filium eximium optimaeeque spei adolescentulum alcaicon*, autograf (AMB 162, 1635, ZKD 356)
3. *Aegrotante Urbano Lampredio. Ad Phoebum*. (AMB 162)
4. *Ad Franciscum Appendini, descriptio Breni elegia* (AMB 177)

⁹ V. Stulli, *Memoriae nonnullorum Rhacusanorum et exterorum doctrina et virtute praestantium* B. S. DAD, Ostavština Luke Pavlovića, sv. 40, 21v. Vlaho Stulli rođen je u Dubrovniku 1768. Autor je drame *Kate kapuralica*, pjesnik i pisac dnevnika. Bio je činovnik u Zdravstvenomu gradskom nadzorništvu i zalagao se za poboljšanje životnih uvjeta u Dubrovniku. Pisao je na hrvatskom, talijanskom i latinskom jeziku. Na latinskom je povremeno pisao prigodne epigrame svojim i bratovim prijateljima. Pripadao je stvaralačkoj radionici klasicističkih pjesnika. Umro je u Dubrovniku 1843. ili 1846; prema: Mira Mihoberac: "Stulli, Vlaho", u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, str. 676-677.

¹⁰ Svi podatci proizašli su iz moga vlastitog uvida u tiskane i netiskane kataloge te same rukopise. Služila sam se katalozima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u daljnjem tekstu: NSK) te svim dostupnim rukopisima i tiskanim izdanjima knjižnice u kojima se Radelja spominje kao autor, zatim Arhiva Male braće u Dubrovniku (dalje: AMB) te Znanstvene knjižnice u Dubrovniku (dalje: ZKD).

5. *Ad Antonium Chersam responsum Raphael Radeglia epigramma* (AMB 177)
6. *Ad Antonium Chersam de laudibus F. Appendini epigramma* (AMB 177)
7. *Ad Franciscum Appendini a ruris deliciis in urbem redeuntem elegia* (AMB 177)
8. *Ad eumdem epigramma* (AMB 177)
9. *Ad eumdem in inopinato sui fratris adventu epigramma* (AMB 177)
10. *Ad clarissimos viros Natalem et Ioannem Salatich epigramma* (AMB 177)
11. *Ad Antonium Chersa qui flebiles Magdalenae cantus a celebri viro Ignatio Georgi Illyrico idiomate conscriptos in idioma Latinum vertebat Epigramma* (AMB 177)
12. *Ad eximium virum Bartholomaeum Prosperum Bettera iam nimium diu in urbe morantem alcaicon* (AMB 177)
13. *Ioanni Baptistae Rosani sancto patri mei amicissimo primum sacrum peragenti epigramma* (AMB 177)
14. *Nobili et eximio iuveni Nicolao Aloysio Nicolai filio de Pozza Bartholomaei Betterae nomine a Raphaelae Radeglia dicata elegia* (AMB 177, DAD 15)
15. *Ad eumdem responsum elegia* (AMB 177)
16. *Ad eumdem de inopinato Bartholomaei Betterae e Brenensi rure in urbem reditu elegia* (AMB 177, DAD 15)
17. *Ad nobilissimum praestantissimumque virum Antonium Lucae filium comitem de Sorgo, auctore ab illo quemdam Brenensem agellum petente, alcaicon. In Fortunam.* (AMB 177, DAD 15)
18. *Ad eximium iuvenem Nicolaum Androvichium Raphaelis filium elegia* (AMB 177, DAD 15)
19. *Ad eumdem elegia II.* (AMB 177, DAD 15)
20. *Ad eumdem elegia III.* (AMB 177, DAD 15)
21. *Spectabili et reipublicae litterariae benemerito viro p. Ambrosio Marcovich epigramma* (ZKD141, DAD 15)
22. *Ad religiosissimum virum p. Ambrosium Marcovich lectorem Ordinis Minorum feria VI in Parasceve in Ecclesia divi Francisci patientis in cruce Iesu agoniam innumerabili populo, non sine magno animarum fructu, pientissime explanantem Raphael canonicus Radeglia epigramma* (ZKD 141, DAD 15)
23. *Egregio viro eximioque amico patri Ambrosio Marcovich lectori Ordinis Minorum Epigramma* (ZKD 141, DAD 15)
24. *Ad praestantissimum medicum r. Lucam Stulli epigramma, autograf* (ZKD 356)
25. *Eximio vati Antonio Chersae, se parum progressum ex Flacci, et Maronis lectionibus percepisse, ideoque Musam suam adhuc serpere, modeste affirmati epigramma* (ZKD 409)
26. *Ad ornatissimos viros Antonium, et Thomam Chersa fratres Raphael Radeglia* (ZKD 409)

Također su poznata i dva njegova govora koja se nalaze u rukopisima u Arhivu Male braće u Dubrovniku:

1. *In adventu d. Nicolai Banis oratio habita a me R. Radegli in Ragusina Chatedrali ecclesia die Novembris 1800.* (AMB 221)
2. *In adventu f. Aloysii Spagnoletti OM. Oratio habita a Raphaelae Radegli in eccl. cath. 1792.* (AMB 221, 243)

Tiskana djela:¹¹

1. *Antonio et Thomae Chersae amicis suavissimis Raphael canonicus Radeglia s. Epigramma* (u: *In funere Mariae Chersae carmina*, Dubrovnik, 1825.)
2. *Antonio Chersae inter Arcades Salimbo Megaridi Raphaeli canonici Radegliae epigramma* (u: *Epigrammata poetarum Ragusinorum*, Dubrovnik, 1825.)
3. *Joanni Baptistae Rosano e Scholis piis olim in caes. reg. gymnasium Ragusino nunc in collegio Nazareno Romae eloquentiae professori inter Arcades cl. viro Nedaao Raphaelis can[oni]ci Radegliae epigramma* (u: *Epigrammata poetarum Ragusinorum*, Dubrovnik, 1825.)
4. *Pismo Octavio Cagnolio eximio bonarum artium cultori Raphael canonicus Radeglia S. D.; De carminibus quibus Hippolytus Pindemontius et Antonius Chersa Antonii Cagnoli astronomi Veronensis memoriam honestaverunt Raphaelis canonici Radegliae epigramma* (u: *Tributo d'Ippolito Pindemonte alla memoria dell'astronomo Antonio Cagnoli con la traduzione latina a fronte*, Verona, 1825.)
5. *Benigno Albertino sacro oratori clarissimo Raphael canonicus Radeglia. Epigramma* (u: *In lode del m. r. p. lettore Benigno Albertini de'Minori Osservanti terminati i suoi discorsi quadragesimali nella chiesa cattedrale di Ragusa Versi*, Dubrovnik, 1826.)
6. *Ode; počinje stihovima Non te ergo vates Delius, inclyta / Non certa lauri, proemia frontium...* (u: *In morte di Tommaso Chersa Versi*, Dubrovnik, 1826.)
7. *Oda u čast rođendana Franje I.; počinje stihovima Annosa quercus quae decus arborum / Spectata surgit vertice ad aethera...* (u zbirci: *Nella faustissima occasione della ricuperata salute di s. m. i. r. a. Francesco I. d'Austria versi*, Dubrovnik, 1826.)
8. *Reccurente natali die Francisci I imperatoris et regis augustissimi alcaicon; počinje: Quo vagientem te audierat...* (u: *Pel giorno natalizio di sua maestà Francesco I. di Austria imperatore e re Versi*, Dubrovnik, 1826.)
9. *Ad eximium virum Ambrosium Marcovich Ordinis Minorum, qui non sine magno labore Osmanidem, epicum Gundulae opus, expolitam reddidit, Raphaelis canonici Radegliae epigramma* (u: *Lettera del p. lettore Ambrogio Marcovich Minore osservante ad un suo amico sulla Osmanide di Gianfrancesco Gondola*, Venecija, 1828.)

¹¹ U popisu se služim mrežnim katalogom Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

10. Elegija u čast vjenčanja; počinje stihovima *Quo vos ducit Amor, gemina Bosdaria proles* (u: *Per le faustissime nozze de nobili signori Biagio de Getaldi e Sigismondo de Ghetaldi-Gondola con le nobili signora Anna ed Orsola Bosdari Versi*, Dubrovnik, 1828.)
11. Oda povodom rođendana Franje I.; počinje stihovima *Non usitato per liquidum aethera / quis me volatu quis Deus evehit* (u: *Pel giorno natalizio di s. m. i. r. a. Francesco I. imperatore d'Austria ec. Versi*, Dubrovnik, 1829.)
12. *Ad illustrissimum et reverendissimum dominum dominum Ioannem Scacoz episcopum Pharensem carmen elegiacum* (u: *Componimenti poetici in occasione che monsignor Giovanni Scacoz vescovo di Lesina, Brazza e Lissa fu decorato della croce di commendatore dell' i. r. ordine di Leopoldo*, Dubrovnik, 1830.)
13. *Ad amplissimum, ornatissimumque virum Antonium Giuricaeum electum episcopum Rhacusinum Raphaelis Radegliae, Rhacusinae cathedralis ecclesiae canonici, elegia* tiskana samostalno pod istoimenim naslovom, Dubrovnik, 1830.
14. Latinski epigram posvećen Antunu Giuriceu pod naslovom *Del signore Raffaele can. Radeglia Epigramma* tiskan u Dubrovniku 1831.
15. *Del signore canonico Rafaele Radegliae epigramma*; počinje stihovima *In sacris crebro oranti Ragusia templis / Plausit, nunc plaudit maxima Roma tibi* (u: *Per la fausta elezione a ministro provinciale de' Minori Osservanti di Ragusa del p. m. r. Benigno Albertini lettore giub. in sacra teologia e chiarissimo predicatore Versi pubblicati nell' occasione, che il medesimo con universale applauso compiva per la terza volta nella chiesa cattedrale di Cattaro le prediche quadragesimali*, Dubrovnik, 1832.)

Opis rukopisa

U odnosu na navedeni popis, za prikaz Radeljine latinske poezije napravila sam uži izbor njegovih pjesama.

Pjesma *Aegrotante Urbano Lampredio. Ad Phoebum epigramma* sačuvana je u autografu, a ispod teksta nalazi se Radeljin potpis i naznačen datum kada je napisana (20. ožujka 1826.). Rukopis u kojem je sačuvana, AMB 162, u katalogu biblioteke zabilježen je pod naslovom „Zbirka dubrovačkih latinskih, talijanskih i hrvatskih pjesama XIX. stoljeća”.¹² Veličine je 21,3 x 14,7 cm, ima 2 sveska i ukupno 118 listova. Prva dva lista i stranice od 90. do kraja su prazne. Nalazi se u nešto izgrizenom omotu. Zbirka se sastoji od latinskih (37), talijanskih (27) i hrvatskih (1) pjesama, neke su originalne, neke prevedene, popraćene bilješkama, a tu se nalazi i pismo Urbana Lampredija o. Albertiniju. U rukopisu su osim Radelje i sljedeći autori: Elena Ragnina Pozza-Sorgo (Pucić-Sorkočević), Urban Lampredi, Antun Krša, Đuro Hidža, An-

¹² Mijo Brlek: *Rukopisi Knjižnice Male braće u Dubrovniku*, knjiga I., Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1952., str. 152.

tun Ljepopili, Luko Stulli, Beninj Albertini, Onofrio Minzoni, Rajmund Kunić, Mato Sorkočević i jedan nepoznati autor koji je napisao epigram Urbanu Lamprediju.

Iz rukopisa AMB 177 obradila sam sljedeće: *Ad Franciscum Appendini descriptio Breni elegia, Ad Franciscum Appendini a raris deliciis in urbem redeuntem elegia, Ad eundem epigramma, Ad eundem in inopinato sui fratris adventu epigramma, Ad clarissimos viros Natalem et Ioannem Salatich epigramma, Ad Antonium Chersa qui flebiles Magdalenaes cantus a celebri viro Ignatio Georgi Illyrico idiomate conscriptos in idioma Latinum vertebat epigramma, Ad eximium virum Bartholomaeum Prosperum Bettera iam nimium diu in urbe morantem alcaicon*. Cijeli rukopis napisan je rukom Rafa Radelje.

U katalogu se rukopis navodi pod imenom Rafaela Radelje i naslovom “Latinske i talijanske pjesme i talijanski prijevodi nekih izabranih pjesama Đura Ferića”.¹³ Korigirane su veličine 22 x 17,5 cm, a papir 20 x 14,5 cm. Sastoji se od 6 sveščića koji se ne drže zajedno nego su jednostavno umetnuti u kartonski omot. Cijeli rukopis ima 72 lista, a po sadržaju je podijeljen na tri velike cjeline, tj. na talijansku poeziju, na latinsku te na prijevode pjesama Đura Ferića s latinskoga na talijanski.

Pjesma *Reccurente natali die Francisci I imperatoris et regis augustissimi Raphaelis canonicus Radeglia. Alcaicon*. nalazi se u rukopisu AMB 1635, u Radeljinu autografu.

Budući da ne postoji kataloški opis ovoga rukopisa, tj. rukopisi nakon broja 293 nikada nisu opisani, ovdje donosimo opis rukopisa prema bibliotečnim karticama.

Rukopis nosi naslov *Raccolta di composizioni poetiche di vario argomento, fatte durante il soggiorno a Ragusa del prof. Umberto Lampredi* (u naslovu omaškom umjesto Urban stoji Umberto). U rukopisu su osim Radelje i sljedeći autori: Urban Lampredi, Antun Krša, Luka Stulli, Đuro Hidža, Antun Ljepopili, Beninj Albertini, Rafo Andrović, Niko Andrović, Nikola Iveljić i Antun Sorkočević. Sastoji se od 100 listova razne veličine. Pisalo ga je više ruku.

Iz rukopisa NSK R 3798 obradila sam *Clarissimo philosopho et vati Urbano Lampredi alcaicon*. Pjesma je u autografu i na kraju sadrži potpis samog autora.

Rukopis potječe iz 19. stoljeća. U katalogu se navodi pod imenom Rafaela Radelje.¹⁴ Sastoji se od dva papirnata lista veličine 21,1 x 19,4 cm, koji se nalaze u omotu.

Iz rukopisa NSK R 3799 obradila sam *Ad illustrissimum et reverendissimum dominum dominum Ioannem Scacoz episcopum Pharensem. Carmen elegiacum*. Pjesma je u autografu te na kraju sadrži potpis autora.¹⁵ Sastoji se od dva papirnata lista u omotu koji su veličine 36 x 24 cm.

Tri epigrama posvećena o. Ambrozu Markoviću nalaze se u rukopisu ZKD 141: *Spectabili et reipublicae litterariae benemerito viro p. Ambrosio Marcovich epigramma*,

¹³ M. Brlek: *Isto*, str. 165, 166.

¹⁴ *Katalog Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu*, knjiga 2, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1993., str. 40.

¹⁵ *Isto*.

Ad religiosissimum virum p. Ambrosio Marcovich Lectorem Ordinis Minorum feria VI in Parasceve in Ecclesia divi Francisci patientis in cruce Iesu agoniam innumerabili populo, non sine magno animarum fructu, pientissime explanantem Raphael canonicus Radeugia epigramma, Egregio viro eximioque amico patri Ambrosio Marcovich lectori Ordinis Minorum epigramma.

Rukopis dimenzija 28,8 x 19,8 cm nosi naslov "Varie composizioni".¹⁶ U katalogu se kao njegov pisar navodi Radelja: "Rukopis iz prve polovice XX. stoljeća, autograf Radeljin".¹⁷ Ovaj podatak nije točan jer rukopis nije Radeljin, nego Čulićev (što se može ustanoviti usporedbom sa spomenutim praškim rukopisom i s Čulićevim pismima), a i datacija je pogrešna, odnosno vjerojatno je došlo do lapsusa pa stoji XX. umjesto XIX. stoljeće.

Sastoji se od 12 prošivenih listova, a osim gore navedenih epigrama sadrži na četiri stranice bilješku o smrti Leona XII. i opis zadušnica po pojedinim dubrovačkim crkvama, uz kritiku istih i prigodne sastave i epitafe na latinskom jeziku. Također su ovdje prepisani kratki sastav V. Stullija o sv. Franji, jedan latinski epigram Mata Nikole Sorkočevića u pohvalu istog kao i jedna latinska elegija Anđela Maslaća u počast Stjepana Pavlovića Lučića, biskupa kotorskog. Na samom dnu naslovne stranice nalazi se zabilješka olovkom iz novijeg vremena, "Autograf Radeljin".

Pjesma Rafaela Radelje u rukopisu ZKD 356 nosi naslov *Ad Lucianum Nicolai comitis Pozza filium eximium optimaque spei adolescentulum alcaicon*. Sastoji se od dva lista, a zadnja je stranica prazna. Stranice su formata 28 x 19 cm. Na kraju same ode nalazi se Radeljin potpis. Riječ je o njegovu autografu.

U kataloškom se opisu rukopis nalazi pod naslovom «Pjesme prigodnice na latinskom jeziku».¹⁸ Potječe iz XIX. stoljeća i sastoji se od 11 odvojenih rukopisa koji su pisani na listovima raznog formata i papiru različite kvalitete. Unutar rukopisa mogu se prepoznati razne ruke. Osim Radelje spominju se i sljedeći autori: Beninj Albertini, dum Ivan Stojanović, Antun Ljepopili, Bernard Džamanjić, Junije Rastić.

Interpretacija pjesama

U ovom poglavlju iznosi se interpretacija elegija, epigrama i oda s ciljem da se opri-
mjeri Radeljino latinsko pjesništvo.

¹⁶ Stjepan Kastropil – Matija Bete: *Rukopisi Znanstvene knjižnice u Dubrovniku*, knjiga II., Rukopisi na stranim jezicima, Dubrovačke knjižnice, Dubrovnik, 1997., str. 30.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto, str. 75, 76.

1. Ad clarissimum virum Franciscum Appendini Scholarum piarum descriptio Breni. Elegia (AMB 177)

Elegija se sastoji od 22 elegijska distiha. Radi se o opisu Župe dubrovačke. Pjesma je upućena Franji Mariji Appendiniju, poznatom filologu, povjesničaru i pjesniku.¹⁹

Sadržajno, pjesmu se može podijeliti na tri dijela. Na početku elegije Radelja spominje svoju Muzu koja će opjevati Župu dubrovačku, područje od kojeg ništa drugo ne može biti draže, zatim, zorno opisuje krajolik kako izgleda u proljeće, Kiterku koja vodi kolo i Gracije koje plešu s Nimfama (1-8). Slijedi izravno obraćanje Appendiniju za kojeg kaže da neprestano bdije nad radom: moli ga da ne odbija seoske darove, tj. stihove koje su nastali na selu i jamstvo njihova prijateljstva (9-12). Nakon toga nastavlja svoj opis: dolina bogata plodnom zemljom, uzdiže se planina moćnim vrhom i prostranim zaljevom te stvara velika polja na kojima se uzgaja vinova loza, nadalje, polja su plodna i na njima boravi stoka koja pase; tlo pokrivaju masline i slatka smokva; kamenje sprječava da jaki sjeverac zimi ne siječe okolna polja i ne vuče strmoglavo šume; zatim dolazi proljeće i zemlja se mijenja, snijeg je okopnio i more je mirno; nedaleko se vidi crkva svete Magdalene i Kršin dom koji sjaji seoskim ugodajem i jednostavnošću (13-42). Za kraj Radelja poručuje Appendiniju da ga ovamo poziva Rafo Andrović, a i on sam priključuje se pozivu (43-44). U rukopisu se nalazi bilješka u kojoj piše da je Andrović u to vrijeme u Župi dubrovačkoj slavio vjenčanje s Franom Krša. Iz tog razloga spominje se Kršin dom jer je Krša (Antun) bio Franin brat. Ujedno, svi oni, Andrović, Appendini, Krša i sam Radelja bili su suvremenici, prijatelji i članovi Arkadije.

Frana i Rafo vjenčali su se *in domo privata* 28. travnja 1793., dok su u matičnu knjigu vjenčanih upisani 5. svibnja iste godine.²⁰ Sudeći po tim podacima, pjesma je mo-

¹⁹ Rođen je 1768. u Poirinu u Italiji. Školovao se u Italiji gdje je stupio u red pijarista. Marko Faustin Galjuf nagovorio ga je da ode u Dubrovnik te je 1791. i došao, te se ubrzo zaredio za svećenika. Ondje je naučio hrvatski jezik i razvio svestranu kulturnu djelatnost. Najviše se zanimao za kulturnu i književnu prošlost. Tako je napisao *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de Ragusei*, književnopovijesni priručnik koji je u uporabi i danas. Također je sastavio podatke o dubrovačkim i dalmatinskim piscima te uredio djela pjesnika i napisao popratne tekstove za izdanja Đ. Ferića, J. Rastića, I. Gundulića, B. Džamanjića. Pisao je prigodnice na latinskom i talijanskom jeziku, prigodne govore koji su dijelom tiskani, a dijelom ostali u rukopisima. Napisao je povijesne rasprave o Cavtatu, dnevnik događanja o crnogorsko-ruskoj invaziji na dubrovački kraj 1806., studiju o Petrarki i o Horacijevoj poetici. Nakon smrti brata Urbana (1834.) odlazi u Zadar, gdje do smrti obavlja dužnost generalnog ravnatelja dalmatinskih gimnazija i upravitelja zadarskog liceja. Kao jezični stručnjak bio je predsjednik dalmatinske komisije za "ilirski pravopis" 1820. u Zadru, izradivši ga za pokrajinu prije Gajeve reforme. Umro je 1837. u Zadru (prema: Miljenko Foretić: "Appendini, Franjo Marija", u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, str. 19-20.).

²⁰ Preuzeto iz ABD (Arhiv Biskupije dubrovačke) 7, Matična knjiga rođenih, vjenčanih, umrlih Dubrovačke (nad)biskupije, Matična knjiga vjenčanih: Župa Grad 1778.-1821, str. 58v. Kako bih odredila okvirnu dataciju ove pjesme prvo sam kontaktirala župu sv. Magdalene u Župi dubrovačkoj. Župnik je pretražio sve dostupne podatke koji postoje u arhivu crkve, no nije pronašao podatak o vjenčanju Androvića s Franom Krša. Sva građa iz vremena prije 1806. spaljena je u požaru za vrijeme rusko-crnogorske invazije.

gla nastati neposredno nakon tog događaja, pa kao *terminus ante quem non* određujem travanj 1793.

Na leksičkoj razini pjesnik najviše upotrebljava mjesta iz Horacija (*redeunt iam gramina campis arboribusque comae*, 2: Carm. 4, 7, 1, 2; *Cytherea chorus duxit Charitesque decentes / Cum Nymphis alterno pede humum quatiunt*, 5,6: Carm 1.4, 7; *mutat terra vices... diffugiunt nives et decrescentia ripas praetereunt*, 33, 35, 36: Carm 4.7, 3,4), zatim iz Ovidija (*Ceres redimita capillos*, 19: Am. 3.10, 3; *saevit hyems...* 30: Met. 13, 709), Propercija (*terris fertilis uberibus*, 14: Eleg. 1.22, 10) i Vergilija (*sub imagine formae*, 21: Aen. 6, 293).

2. Ad Franciscum Appendini e ruris deliciis in urbem redeuntem. Elegia (AMB 177)

Elegija se sastoji od 14 elegijskih distiha. Upućena je Franji Mariji Appendiniju u čast povratka sa sela u grad. Na početku pjesme (1-7) Radelja govori o tome kako je Appendiniju dosadilo uživati u Gružu, lijepoj Ombli, hvatanju ptica i riba. Prošla je jesen i lagano dolazi zima, a Minerva ga, Apolon i zbor Muza pozivaju nazad u grad kako ne bi predugo bio bez svoga posla i kako mlade generacije ne bi predugo bile bez svoga učitelja koji ih poučava svim umijećima. Na taj način prikazuje ga kao izvrsnog učitelja i poznavatelja antičkih autora koje je poučavao u gimnazijama. Također govori (7-14) kako je vidio mnoštvo mladića koje Appendini poučava, koji su okićeni nagradama, puni su nadahnuća, a ujedno ih smatra novim pjesnicima (15-22). Pita se čemu sada koristi Apolon i njegove sestre Muze kad ga sami mladići očekuju da se vrati; točnije, mladićima ne koristi ni Apolon kao nadahnuće kad nemaju svoga učitelja. Kaže Radelja da ga i on sam, koji je često učio od njega, očekuje, i za kraj mu poručuje da neka više ne uživa u seoskim čarima i neka konačno posjeti gradske lare, tj. neka se vrati u grad (23-28).

Zacijelo je ova pjesma nastala u vrijeme kad je Appendini još uvijek živio i radio u Dubrovniku. Ne možemo joj točno odrediti dataciju jer je Appendini napustio Dubrovnik i preselio se u Zadar 1835., a Radelja je umro četiri godine ranije.

U elegiji se može pronaći i nešto odjeka antičkih autora: najviše iz Vergilija (*avis non cautis piscibus atque / Sat tibi moliri retibus insidias*, 3, 4: Georg. 1, 271; *rapidus sol*, 5,6: Georg. 2, 321), a zatim iz Ovidija (*facundo ore*, 9: Pont. 3, 5, 16; ova se sintagma nalazi i kod Seneke Epigr. 34, 6; *plena undis pocula Castallis*, 20: Am. 1, 15, 35) i Lukrecija (*plena pocula*, 20: Rer. nat. 6, 950).

3. Ad eundem. Epigramma (AMB 177)

Epigram se sastoji od šest elegijskih distiha. Također je posvećen Franji Mariji Appendiniju.

Radelja kaže da ga briga zbog neprestanih napora odvraća od stihova i da mu uznemiren um ne može donositi slatke plodove Muza kao prije (1-4). Tako poručuje Appendiniju kako više ne može pisati slatke stihove kao nekada jer svaki čas bdiye nad mnogim drugim poslovima (5-6). Iz Radeljina životopisa znamo da je većinu vremena

proveo prepisujući pa se tako u ovom epigramu žali prijatelju kako ga takvi poslovi sprečavaju da se bavi pisanjem vlastite poezije. Zatim dodaje kako je daleko od grada ostavio naslade, poslove i Gracije koje ga nadahnjuju pa mu je tako odlučio poslati ove neuglađene pjesme, kakve god one bile, kao znak njihova prijateljstva (7-10). Na samom kraju želi mu dati do znanja da mu je i dalje kao prijatelj ostao u srcu (11-12).

Iz ovog kratkog epigrama koji u cjelini čini jednu rečenicu saznajemo da su Radelja i Franjo Maria Appendini bili vrlo bliski prijatelji. Očito je da mu se Radelja opravdava, a i žali jer nema više vremena za pisanje vlastitih stihova te mu kao znak pažnje i kao simbol sjećanja na njihovo prijateljstvo šalje pjesme koje je napisao daleko od svih briga i poslova. Vjerojatno ga je Appendini poticao na pisanje poezije.

Iako je epigram kratak, u sebi krije nekoliko izričaja preuzetih iz Katula (*dulces fetus Musarum*, 3,4: Carm. 65, 3; *de mente fugavi*, 7: Carm. 68, 25) i Rutilija Klaudija Namacijana, pjesnika iz doba kasnog Carstva (*cura labore*, 1: Red. 1, 322).

4. Ad eundem. In inopinato sui fratris adventu. Epigramma (AMB 177)

Ovaj epigram, koji se sastoji od tri elegijska distiha, posvećen je Franji Mariji Appendiniju. Prikazuje se njegovo iščekivanje dolaska brata Urbana Appendinija.

Radelja na početku epigrama poručuje da se nikome tko se nada i moli neće dogoditi nešto tako slatko i milo kao Franji Mariji (1-3). Naime, Rim poznat po raznim umijećima i zemlja Italija vratila mu je dragog brata koji je slavan po svom talentu (3-6).

Epigram čini jedna rečenica. Radelja u epigramu šalje poruku da je Urban Appendini došao u Dubrovnik. Vidimo da je to bio znamenit događaj onoga doba kad je Radelja u spomen toga napisao ovaj epigram.

Iz toga se može zaključiti da je pjesma nastala 1795. Urban Appendini došao je u Dubrovnik iz Italije 1795.²¹

Radelja ponovno koristi dio stiha preuzet iz Katula (*qui est oculis charior*, 4: Carm. 104, 2).

5. Ad clarissimos viros Natalem et Ioannem Salaticum dum Ioannis Salaticum eorum patruis sacerdotis pietate insignis in Divi Francisci templo die 2. da Decembris 1794. iusta parentarentur. Epigramma (AMB 177)

Epigram se sastoji od tri elegijska distiha. Posvećen je braći Salatić, Božu i Ivanu, koji su odali posljednu počast svome stricu Ivanu Salatiću starijem, znamenitom svećeniku, koji je 1794. godine pokopan u crkvi sv. Franje.²²

²¹ V. Stjepan Čosić: „Luko Stulli i dubrovačka književna baština“, *Analitički Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, 41, 2003, str. 269. Urban Appendini, pedagog i latinski pjesnik, rođen je u Poirinu 18. ožujka 1777. Predavao je matematiku i filozofiju u dubrovačkoj gimnaziji (*Collegium Rhagusinum*). Ondje je stekao mnogo prijatelja i štovatelja te uživao glas dobra učitelja. Umro je u Zadru 7. prosinca 1834. godine (prema: Miljenko Foretić: „Appendini, Urban“, u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, str. 215-216).

²² Božo Salatić rođen je 1749. u Dubrovniku. Bio je vjerski pisac, prevoditelj i pjesnik, također svećenik, koji je u mladim godinama bio nekonvencionalnog ponašanja. Pisac je dvaju dijaloga o nebeskoj sferi i Zemljinoj globusu, priručnika za nastavu astronomije i zemljopisa. Prevodio je i priređivao nabožna izdanja, vrlo

Cijeli je epigram jedna rečenica u kojoj se Radelja izravno obraća braći Salatić: dok odaju posljednju počast tihom pepelu strica Ivana i dok plaču na njegovom sprovodu, vjera, sama priroda i sveta duša strica traži da se otkloni tugovanje (1-4). Radelja u ovom epigramu tješi svoje prijatelje i kolege govoreći im da je duša njihova strica sretna te da se nalazi na nebu sa svecima i da se raduje podizanju čaša punih nektara (5-6). Ovdje je zanimljivo kako Radelja poganskom, tj. antičkom ikonografijom (nektar – piće bogova), dočarava kršćansko ufanje u rajska uživanja. Time suprotstavlja dvije tradicije, čime imitira većinu novovjekovnih latinskih autora.

U samom naslovu napisano je kada je pjesma nastala i povodom čega, u vrijeme sprovoda Ivana Salatića starijeg. Budući da su Radelja i Salatići bili sugrađani, svećenici i prepisivači, očito je da im je ovaj epigram uputio kao znak prijateljstva i potpore u tako teškom trenutku. U samo nekoliko stihova daje im utjehu da ne tuguju jer je njihov stric na boljem mjestu.

6. Ad Antonium Chersa qui flebiles Magdalene cantus a celebri viro Ignatio Georgi Illyrico idiomate conscriptos in idioma Latinum vertebat. Epigramma

Epigram se sastoji od sedam elegijskih distiha. Posvećen je Antunu Krši, pjesniku i prevoditelju, za kojeg Radelja u naslovu kaže da je prevodio Đurđevićeve *Uzdaha Mandalijene pokornice* s hrvatskog na latinski jezik.²³

Epigram zapravo ukratko prikazuje Kršin prijevod *Uzdaha Mandalijene pokornice* s hrvatskog na latinski. Opisuje poznati biblijski lik grešnice Marije Magdalene u cvijetu mladosti: neprestano je mijenjala ogrlice na vratu, dopuštala je ljubavnicima da joj uređuju kosu i odviše je vjerovala laskanjima (1-6). Kaže da je časno i nečasno živjela obuzeta požudom (7-8), a kad joj je takav život dosadio, pognula se pod Kristove noge i zamolila je za milost, držeći se pritom časnih običaja (9-12). Zapravo, ukratko prikazuje njezin život grešnice sve dok nije pronašla pravi put, put Isusa Krista. Na samome kraju Radelja mu kaže da o Magdaleni pjeva na latinskom, ali Đurđevićim ustima; nasuprot tomu, potiče ga da pjeva svojim ustima i vlastitim slikama.

popularna u puku: *Priprava na Ispovjes i Pričešćenje s načinom podobnijem za čut bogoljubno sv. Misu*. Kao jedan od izdanaka dubrovačkog eruditizma 18. stoljeća ima stanovite kulturne zasluge u mijenama vremena. Bio je župnik u Lopudu, gdje je 1832. i pokopan. Ivan Salatić rođen je 1759. u Dubrovniku. Bio je pjesnik i prevoditelj. Nazvan je "mlađi" zbog istoimenog strica koji je u Dubrovniku imao vlastitu školu. Za vrijeme francuske okupacije bio je učitelj vojnika, a za austrijske vlasti vjeroučitelj u gimnaziji. S bratom Božom radio je na nabožnoj književnosti. Značajan je kao prepisivač starijih dubrovačkih pisaca. Njegovi autografi i prijepisi najvećim su dijelom pohranjeni u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku. Umro je u Dubrovniku 1829. (prema: Miljenko Foretić: "Salatić, Božo" i isti, "Salatić, Ivan", u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, str. 629-630).

²³ Antun Krša rođen je u Dubrovniku 1779. Podrijetlom je iz stare i ugledne pelješke obitelji iz Orebića. Školovao se u Dubrovniku kod pijarista. Kasnije je studirao pravo u Italiji, gdje se upoznao s istaknutim književnicima. Pisao je uglavnom prigodnice na latinskom, talijanskom i hrvatskom jeziku. Važne su njegove veze s talijanskim klasicistima s kojima se dopisivao te razmjenjivao književna i prevoditeljska iskustva. U mlađim danima bavio se prepisivanjem starijih hrvatskih pjesnika. Zanimljiva su njegova pisma upućena I. Bizzaru iz kojih mnogo saznajemo o književno-kulturnim prilikama u Dubrovniku (prema: Miljenko Foretić, "Krša, Antun", u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, str. 401-402).

Nije poznato kada je ova pjesma mogla nastati, a također nije poznato je li Krša zaista i preveo Đurđevićovo djelo *Uzdasi Mandalijene pokornice*.²⁴ Iz naslova se ne može zaključiti je li Krša preveo cijelo djelo ili samo dio, a kako u literaturi nema podataka iz kojih bismo mogli donijeti zaključak, ovo pitanje ostavlja se otvorenim. Radeljina kategorička tvrdnja u naslovu o Krši kao prevoditelju toga djela ipak ulijeva sigurnost u podatak koji do sada nije bio poznat.

Pjesma u sebi sadrži nekoliko izričaja preuzetih iz Ovidija (*vitam pertaesa peractam*, 9: Pont. 2, 7, 49), Propercija (*heu nimium credula blanditiis*, 6: Eleg. 2, 21, 6), Stacija (*in flore iuventae*, 1: Theb. 7, 301) i Tibula (*oscula cum lacrymis*, 10: Eleg. 1, 1, 62).

7. Ad eximium virum Bartholomaeum Prosperum Bettera iam nimium diu in urbe morantem. Alcaicon

Oda je pisana alkejskom strofom. Sastoji se od 52 stiha. Posvećena je Bartolomeju Prosperu Betteri, pjesniku i piscu, za kojeg se u naslovu kaže da već predugo boravi u gradu.²⁵

Pjesma se sadržajno može podijeliti na tri dijela. U prvom dijelu Radelja opisuje napad Rusa i Crnogoraca na dubrovačko područje: piše o sili koja je nanijela tolika zla stanovnicima (1-4); no ljubav prema gozbi i ratovanju tjerala je Ruse i seljake iz Kotora i Crne Gore koji su u duši skovali opačinu (5-8).²⁶ Kaže Radelja da nije bilo nade u spas, dapače, stanovnici su bili određeni kao plijen neprijateljima (9-10). Zatim slijedi drugi dio, tj. opis područja za vrijeme ratovanja: drhtali su zbog brodovlja, mnoštva vojnika i topovskih kugli, vatra je spaljivala visoke palače, opustošene su crkve, nadalje, prikazuje sliku sina koji u strahu nosi svoje stare i ranjene roditelje netom spašene od neprijatelja, kroz sve te nevolje, pokolj i razne opasnosti; kuće su napuštene, nema hrane za ovce, ne čuje se nikakvo mukanje u štalama, neprijatelj je sve odnio (11-24). Zaštita svetog Vlaha i slavnog Molitora, kojemu je pobjeda kod Srđa donijela slavu, povratila je stanovništvu nadu.²⁷ Dolazi i do zadnjeg dijela

²⁴ Poznato je da je prvo pjevanje preveo sam Đurđević, ali nigdje nisam naišla na podatak da se Antun Krša bavio prevodenjem toga djela na latinski jezik. *Uzdasi Mandalijene pokornice* djelo je Ignjata Đurđevića tiskano 1728. u Veneciji. Vjerno reproducira obilježja baroknog plača kao književne vrste, kako ih je normirao Gundulić u *Suzama sina razmetnoga*. Pisano je u osam pjevanja od kojih su neka vrlo opširna (prema: *Leksikon hrvatske književnosti: Djela*, Vlaho Bogišić (ur.), Školska knjiga, Zagreb, 2008., str. 923).

²⁵ Rođen je u Dubrovniku 1770., školovao se u Dubrovačkom kolegiju. Obavljao je niz značajnih dužnosti u državnim službama za vrijeme dubrovačke, francuske i austrijske vlasti. Pisao je na latinskom, talijanskom, francuskom i hrvatskom jeziku, uglavnom pjesme prigodnice. To su najčešće ode u čast raznih vladara. Najpoznatiji je danas njegov spjev *Mémoire sur le gouvernement politique et civil de la Ex-République de Raguse...*, izvješće o ustrojstvu Dubrovačke Republike 1815. Suvremenici su ga cijenili kao učena čovjeka i dobra pjesnika, pa su mu upućivali brojne poslanice i pohvalne pjesme. Njegovo stvaralaštvo odraz je vremena u kojem je živio, doba znatnih društvenih i duhovnih mijena. Umro je u Dubrovniku 1852. (prema: Miljenko Foretić, "Bettera, Baro Prospero", u: *Leksikon hrvatskih pisaca*, str. 70, 71).

²⁶ U pjesmi se opisuju povijesni događaj, rusko-crnogorska invazija na Dubrovnik 1806-1808.

²⁷ Molitor je bio francuski zapovjednik Dalmacije, v. Vinko Foretić: *Povijest Dubrovnika do 1808.*, knjiga druga, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1980., str. 448. Foretić također navodi da se Dubrovnik 6. srpnja oslobodio rusko-crnogorske opsade, str. 448.

u kojem se opisuje stanje Župe nakon rata: mir se vratio kućama, provode se spokojne noći i dani, mladež je nastavila učiti (25-32), nestaje zima i dolazi proljeće, vrijeme kada zemlja ponovno rađa i kada se sve budi (33-40), nastao je blagi mir u Župi dubrovačkoj, nebom više ne odjekuje zvuk ratnih truba (41-48). U zadnjoj strofi Radelja se direktno obraća adresatu govoreći da što prije napusti zidine grada jer već dugo ondje boravi, a obećao je brzi povratak u župski kraj (49-52).

Radelja u ovoj odi slavi pobjedu nad Rusima i Crnogorcima, a ujedno poziva svoga prijatelja da se vrati na to područje koje je sada sigurno.

Budući da nam je poznat događaj koji Radelja opisuje u odi, sa sigurnošću možemo odrediti da je pjesma mogla nastati nakon oslobođenja od rusko-crnogorske opsade, koje se dogodilo 6. srpnja 1806.

Najviše izričaja pjesnik preuzima iz Horacija (*egit amor dapis atque pugnae*, 8: Carm. 4, 4, 12; *per damna per caedes*, 19: Carm. 4, 4, 59; *grata Favoni dum vice solvitur*, 33: Carm. 1, 4, 1; *bos laeta pinguis rura perambulata*, 37: Carm. 4, 5, 17;), a zatim i iz Vergilija (*ex hoste raptos*, 17: Aen. 1, 378) i Ovidija (*dulce onus*, 18: Am. 2, 16, 30; *plena ubera*, 38: Trist. 1, 8, 44).

8. Clarissimo philosopho et vati Urbano Lampredi. Alcaicon (NSK R 3798)

Oda se sastoji od 80 stihova u alkejskoj strofi. Posvećena je Urbanu Lamprediju, talijanskom književniku koji je boravio u Dubrovniku od 1825. do 1827.²⁸ Formu i stil ode Radelja koristi kako bi proslavio znamenit događaj koji mnogo znači njemu, a još više samom Dubrovniku. Budući da je Lampredi zaista bio poznata ličnost, njegov dolazak u Dubrovnik predstavljao je značajan događaj, što se u ovoj odi i prikazuje.

Već na samom početku kreće s pohvalama Lampredija koje sežu do samoga kraja pjesme. Evo kako ga prikazuje: veliki talent pun snažne mudrosti, može se uzdići do neba i izjednačiti se s višnjima, nisu mu potrebni tuđi stihovi da bude još sjajniji jer on poput sunca sjaji vlastitim zaslugama (1-8). Grad Dubrovnik proslavljen je zbog njega, on je kao dar s neba koji Dubrovnik nikada prije nije dobio (9-20). Njegova zemlja Italija ne hvali ga dovoljno koliko bi trebala; nadalje, dosegnuo je umijeće Euklida, poznatog filozofa iz Megare koji se bavio matematikom, a i nadvisuje njegove spoznaje u matematici (21-32). Iz životopisa znamo da je od 1800. do 1806. u Sozezu u Francuskoj Lampredi poučavao matematiku i latinski, također i filozofiju u

²⁸ Urban Lampredi talijanski je književnik i filolog iz Firence rođen 1761. Nakon što je napustio pijaristički red, djelovao je kao novinar, književni kritičar i privatni učitelj, često mijenjajući mjesto boravka (Milano, Napulj, Francuska, Španjolska, Engleska). Sudionik je onodobnoga klasicističkog kruga u kojem je bio i Radelja. Izmjenjuje obilnu stihovanu korespondenciju na latinskom i talijanskom. Pjesme se čuvaju uglavnom u Arhivu Male braće i u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku. Osim po esejima o prijevodima *Ilijade* i *Odiseje*, te vlastitim prijevodima fragmenata iz Arata, Apijana i Apolonija Rodanina, u talijanskoj književnoj kulturi s početka 19. st. ostao je zapamćen po žučnoj polemici s Ugom Foscolom. Umro je u Napulju 1838. (v. Irena Bratičević: "Ovidije pretvoreni: četiri prijevoda Đurđevićeve pjesme *Bijeljaše se izdaleka*", *Grada za povijest hrvatske književnosti* 37, 2010., str. 210)

Sieni te 1808. matematiku u Milanu. Tako je postao i utjecajan intelektualac, štovan na sveučilištu.²⁹ Zatim, njegovo je ime slavno po cijelome svijetu, njega čita Francuz i Britanac, njima otkriva latinska i grčka djela (33-44). Svi znaju koliko vrijedi njegov talent jer ga često slušaju dok predaje. Zanimljivo je da nam Radelja otkriva kako treba zahvaliti Puciću koji je bio blizak s Urbanom, tj. on je bio taj koji ga je i doveo u Dubrovnik. Nadalje, Radelja se pita gdje su sada Džamanjić, Stay i Kunić, a zatim sam odgovara kako oni više nisu živi. Slijedi slika Dubrovnika koji je ostao bez svojih znamenitih ljudi koji su ga proslavili u svijetu, ali isto tako kaže da će se opet uzdići u visine uz pomoć Lampredija (45-72). Za kraj nagovara da se počnu pisati pjesme jer je došlo vrijeme kad se one tiskaju i kad novi gost Lampredi stvara znamenite stihove; nadalje, Muze i Apolon skloni su pjesnicima i konačno se opet može slobodno posvetiti umjetnosti (73-80).

U rukopisu NSK R 3798 Radeljinom je rukom napisano da je pjesma nastala 22. studenog 1825., nakon neposrednog dolaska Urbana Lampredija u Dubrovnik. Radelja je njegov dolazak smatrao vrlo važnim kad mu je posvetio odu u kojem slavi i hvali njega kao velikog i znamenitog čovjeka. Očito je ovom odom htio ostaviti spomen na taj događaj jer, kako u pjesmi i sam kaže, njegovim će se likom Dubrovnik opet vratiti u visine. U svakom slučaju bilo bi zanimljivo znati je li ova pjesma bila javno pročitana ili uručena Lamprediju.

U pjesmi se može naći nešto odjeka antičkih autora: Ciceron (*primo flore iuventae*, 33: Carm. Frg. 11, 75), Horacije (*vultu benigno*, 13: Epist 1, 11, 20; *longe sonantem*, 21: Carm. 4, 9, 2) i Vergilije (*tui per orbem nominis est fama*, 37, 38: Aen. 1, 457; *dextra amicum jungere dexteram*, 54: Aen. 1, 408; *vos superas revocare ad auras*, 72: Aen. 6, 128).

9. Ad illustrissimum et reverendissimum dominum dominum Ioannem Skakoc episcopum Pharensem. Carmen elegiacum (NSK R 3799)

Elegija se sastoji od 52 elegijska distiha. Posvećena je Ivanu Skakocu, hvarskom biskupu.³⁰

Radelja već na samom početku počinje hvaliti Skakoca, a njegove hvale sežu sve do kraja pjesme. Prema pjesniku, biskupova vrlina dostojna je svake hvale i već dugo vremena on sjaji diljem Dalmacije; njegovi običaji, milost, ljubav i naklonost u poma-

²⁹ Podatci o Urbanu Lamprediju preuzeti s http://www.treccani.it/enciclopedia/urbano-lampredi_%28Dizionario_Biografico%29/

³⁰ Roden je 1752. u trogirskoj porodici Skakoc. Od rane mladosti poznat je po neporočnom vladanju, ljupkoj naravi te izuzetnom umu, a isticao se u humanističkim i bogoslovnim znanostima. Kad je zaređen za svećenika, živio je vrlo časno kao crkveni službenik, ali i kao učitelj mladeži. Papa Pio VII. postavio ga je na čelo hvarske crkve, a 28. rujna 1822. proglašen je njezinim biskupom. Umro je u Hvaru 1837.; v. Daniele Farlati: *Hvarski biskupi s dodatcima i ispravcima Jacopa Coletija*, Književni krug, Split, 2004., str. 214. Zanimljivo je da drugi izvori navode 1823. kao godinu kad je postao hvarskim biskupom; v. članak o Ivanu Skakocu na <http://www.zadarskilist.hr/clanci/02032009/ivan-skakoc>.

ganju drugima dobro su poznati, za njega se čulo u narodu i u Beču, a papa Pio VII. odmah je zapovjedio da se Skakocu uruči sveta tijara, odnosno da postane biskup hvarškoga puka (1-12). Zatim pjesnik poziva sve stanovnike Hvara da se vesele i da pristupe pred novog biskupa koji će biti bolji od svih prijašnjih (13-24). Slijedi i opis zime koja prijete Hvaru, a to biskupa plaši, ljude muči neimaština te plaćući mole biskupa za pomoć (25-38). U Radeljinu komentaru saznajemo da je Skakoc za vrijeme razgledavanja otoka Brača darovao novac i odjeću te su tako mnogi siromašni ljudi mogli sebi pribaviti nešto od potrebne hrane. Sam Radelja kaže da je ovaj podatak dobio od Josipa Fertilijsa, kod kojega je boravio nekoliko dana 1823. Kao biskup brine se za živote ljudi, za zdravlje i stanje duša, a ujedno ih poučava koji putovi vode k nebu (39-48). U međuvremenu se biskup teško razbolio, a mještani plaću i mole Boga da ozdravi; naposljetku i ozdravlja (49-66). Slijedi prikaz gladi i neimaštine među stanovnicima Hvara, nema im nade u spas. Tada je biskup otplovio u Trst i nabavio potrebne stvari (67-78). Kada je spasio svoj puk od neimaštine, oni mu zahvaljuju i govore da će njegovo ime zauvijek biti slavno; nadalje, tako je vijest došla i do Austrije, gdje ga je papa nagradio i javno obznanio sva njegova dobročinstva. Kaže nam Radelja da je i sam kralj vlastitom rukom upisao hvalu na njegov spomenik (79-104).

U rukopisu Nacionalne i svećilišne knjižnice u Zagrebu R 3799 Radelja nam ostavlja svoj potpis, ali ne navodi godinu nastanka ove elegije. Ipak, lako se da zaključiti da je pjesma nastala 1822. kad je Skakoc postao biskupom. Također je zanimljivo da je ova elegija tiskana 1830. u Dubrovniku u *Componimenti poetici in occasione che monsignor Giovanni Scacoz vescovo di Lesina, Brazza e Lissa fu decorato della croce di commendatore...*

Na leksičkoj razini uzori su: Vergilije (*fama didita per populos*, 8: Aen. 8, 132; *magna caterva*, 21: Aen. 1, 497; *miserabile visu*, 67: Aen. 1, 111), Lukrecije (*sed tibi nulla quies*, 24: Rer. nat. 2, 95; *fama per urbes*, 89: Aen. 4, 173), Ovidije (*te premit irrequietus amor*, 27: Rem. 530; *his raras unguibus herbas*, 69: Met. 8, 800; *cava lumina, pallor in ore est*, 71: Met. 8, 801) i Marcijal (*fit nive candidior*, 36: Epigr. 4, 42, 5).

10. Ad Lucianum Nicolai comitis Pozza filium eximium optimaecque spei adulescentulum. Alcaicon (ZKD 356)

Oda se sastoji od 52 stiha u alkejskoj strofi. Posvećena je Lucijanu Puciću, sinu Nikole Pucića i, kao što Radelja u naslovu kaže, izvrsnom mladiću i budućoj nadi.³¹

Radelja u prvom stihu citira Horacija: *fortes creantur fortibus et bonis* (Carm. 4, 4, 29). Oda započinje kratkim uvodom u kojem Radelja opisuje da hrabri nastaju od hrabrih i dobrih ljudi (1-5). Tako plemićka obitelj Pucić stvara samo slavne ljude. Nadalje, Radelja govori kako su bogovi Niku, Lucijanovom ocu, dali potomke koji sjaje

³¹ Lucijan Niko Pucić rođen je 1794, a umro je 1866. Za godinu njegova rođenja i smrti zahvaljujem akad. Nenadu Vekariću iz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku.

svojom mudrošću više nego slavom svojih predaka; ovdje se zapravo misli na Lucijana i na njegova brata Nika Pucića, koji su svojim doprinosom uveličali Dubrovnik (6-32).³² Kroz cijelu pjesmu protežu se hvale Pucićeve roda koji je na svijet donio sirove pune mudrosti i talenta, a vjera ih je i pobožnost učinila još sjajnijima. Za kraj (33-52) pjesnik kaže kako je vidio neke Puciće kako silaze ili s neba ili s visokog Pinda te stvaraju samo znamenita djela. Pita se kakvu li će slavu dati svojim roditeljima i svome gradu sam Lucijan, rođen od takvih predaka, i što li će sve za svoju domovinu učiniti kada odraste. Iz zadnjega distiha saznajemo da Lampredi obogaćuje i nadopunjuje njegov talent, tj. da mu je učitelj.

Zanimljivo je napomenuti da u rukopisu ZKD 365 nije naveden datum kada je pjesma nastala, dok se u rukopisu AMB 162 navodi. Na taj način saznajemo da je pjesma nastala 4. siječnja 1826., u vrijeme kada je Urban Lampredi živio i radio u Dubrovniku. Nije nam poznato kojim povodom je napisana, ali svakako možemo zaključiti da se mladi Lucijan zaista isticao među svojim vršnjacima.

Na leksičkoj razini Radeljini su uzori: Horacije (*fortes creantur fortibus et bonis*, 1: Carm. 4, 4, 29), Vergilije (*ab alto vertice*, 38: Aen. 7, 674) i Proprecije (*avito tu edite sanguine*, 45: Eleg. 2, 24, 37).

11. Reccurrente natali die Francisci I imperatoris et regis augustissimi Raphaelis canonicus Radeglia. Alcaicon (AMB 1635)

Oda se sastoji od 32 stiha u alkejskoj strofi. Napisana je prigodom rođendana Franje I., znamenitog austrijskog vladara koji je u narodu ostao zapamćen kao "dobri car Franjo".³³ Budući da su mu mnogi dubrovački autori upućivali pjesme povodom njegova rođendana, svakako se da zaključiti da je uistinu bio dobro prihvaćen u narodu.

Oda se sadržajno može podijeliti na tri cjeline. Na samom početku Radelja potiče sve Dubrovčane da slave i plješću u čast Franje I. kao što čine cijelo Austrijsko Carstvo i Dalmacija. Govori im da se oni kao vjerni podanici pomole za cara i požure u Beč iskazati mu dužno poštovanje i poželjeti mu sve najbolje (1-12). U drugom dijelu oslikava se podrijetlo i karakter Franje I. (17-24): podrijetlo Habsburgovaca seže

³² Niko Lujo Pucić rođen je u dubrovačkoj patricijskoj obitelji 17. siječnja 1783. Pišući na latinskom i talijanskom jeziku, nostalgичno je gledao na dubrovačku prošlost, zasnivajući svoje pjesništvo na autobiografskim motivima. Franjo Marija Appendini donosi Pucićev talijanski prijevod jedne pjesme iz *Plandovanja I. Bunića Vučića*. Njemu u slavu 1816. Đuro Ferić te braća Appendini objavili su zbornik pjesama *Per le faustissime nozze del signor Nicolò de Pozza e della signora Maddalena de Gozze Poesie*. Nakon njegove smrti sinovi su u Veneziji objavili zbirku latinskih pjesama *Carmina* (1858.), koja obuhvaća elegije, prigodnice i satirične epigrame, poslanice te jednu heksametersku idilu (prema: Petra Rajković: "Pucić, Niko Luidi", u: *Hrvatska književna enciklopedija*, Velimir Visković (ur.), Zagreb, 2011., str. 497-498).

³³ Neven Budak, Mario Streacha, Željko Krušel: *Habsburzi i Hrvati*, Srednja Europa, Zagreb, 2003., str. 123. Zanimljivo je spomenuti da su mnogi Dubrovčani posvećivali svoje stihove Franji I., i to ponajviše prigodom njegova rođendana (v. *Pel giorno natalizio di sua maestà Francesco I. di Austria imperatore e re Versi*, Dubrovnik, 1826. i *Nella faustissima occasione della ricuperata salute di s. m. i. r. a. Francesco I. d'Austria versi*, Dubrovnik, 1826. i dr.).

u davninu; on je dobar i blag vladar, skroman i jednostavan, gospodar i otac, njega se narod boji, a ujedno ga i voli – zapravo, njihova ljubav daleko nadvisuje strah. U zadnjem dijelu (25-32) Radelja upućuje molbu Franji I. da se osvrne na pjesmu koju mu je posvetio i sve želje koje se u njoj nalaze. Zaželio mu je neka još dugo poživi i bude im zaštita i potpora.

U rukopisu je naznačeno da je oda nastala 20. siječnja 1826., a poznato je da je i tiskana iste godine u Dubrovniku.

Pjesma sadrži neke izričaje iz Ovidija (*timet amatque ... longe amor exsuperat timorem*, 23, 24; Epist. 12, 61), Marcijala (*vultu benigno respice*, 27; Epig. 4, 88, 9) i Vergilija (*vive diu*, 29; App. Maecen. 2, 171).

12. Aegrotante Urbano Lampredio. Ad Phoebum (AMB 162)

Epigram sadrži dva elegijska distiha. Upućen je već spominjanom talijanskom književniku Urbanu Lamprediju.

U prvom distihu Radelja zaziva Apolona u pomoć jer Lampredi boluje (slabe su mu ruka i noga), ali ga opominje da čuva njegovu vrijednu glavu koja stvara vrijedna djela. Autor u zadnjem distihu aludira na mitološku priču o rođenju Atene iz Zeusove glave: Lampredijeva glava, iako ne rađa božanstvo Atene, stvara ono što je dostojno same božice, tj. ono što je umjetnički vrijedno.

Autor se na kraju epigrama potpisao i naznačio da je pjesma nastala 20. ožujka 1826.

13. Spectabili et reipublicae litterariae benemerito viro p. Ambrosio Marcovich. Epigramma

Ovaj epigram posvećen je Ambrozu Markoviću, pedagogu, filozofu i teologu.³⁴

Sadrži četiri elegijska distiha.

Radelja u samo nekoliko stihova kratko i jasno govori kako je bolestan, a da ga za to vrijeme posjećuje Marković koji mu svojim društvom donosi olakšanje; bol mu se ublažava i teška kostobolja čini mu se laka (1-6). U zadnjem distihu Radelja se pita kakvo bi to čudo bilo da onaj koji je *Osmana* ponovno iznio na svjetlo dana njemu bolesnome povrati snagu (7-8).

Nije nam poznato od čega je Radelja toliko bolovao kad mu je trebala pomoć kolege i prijatelja Markovića. Podatci koji su nam o njemu dostupni govore općenito o njegovom životu, pa iz tog razloga ne možemo znati više od onoga što je napisano

³⁴ Roden je u Rijeci dubrovačkoj 1775. Stupio je u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1791. Filozofiju i teologiju studirao je u Male braće u Dubrovniku, a zvanje nastavnika filozofije i teologije stekao je u Bologni. U provinciji je obavljao službe profesora, predstojnika studija, definitora i kustoda. Godine 1816. general Reda dodijelio mu je titulu *professor emeritus*. Priredio je prvo izdanje Gundulićeva *Osmana* u Dubrovniku 1826. s opširnim uvodom i komentarom. Na prigovore tom izdanju odgovorio je raspravom *Lettera del p. lettore Ambrogio Marcovich*. U rukopisu su ostale njegove propovijedi i teološka predavanja. Umro je u Dubrovniku 1834. (prema: Mijo Brlek: "Marković, Amnroz Marko", *Hrvatski franjevački biografski leksikon*, str. 362-363).

u epigramu. Zanimljivo je da je na kraju zabilježeno da je pjesma nastala 2. travnja 1828. Vidjet će se u sljedećim pjesmama koje su upućene Markoviću da su nastale u razmaku od nekoliko dana.

14. Ad religiosissimum virum vatrem Ambrosium Marcovich lectorem Ordinis Minorum feria VI in Parasceve in Ecclesia divi Francisci patientis in cruce Iesu agoniam innumerabili populo, non sine magno animarum fructu, pientissime explanantem Raphael canonicus Radeglia. Epigramma

Epigram se sastoji od pet elegijskih distiha. Posvećen je Ambrozu Markoviću, koji je održao propovijed u crkvi sv. Franje tijekom misnog slavlja na Veliku subotu, dan uoči Uskrsa.

Radelja u epigramu kratko prepričava Markovićevu propovijed. Formu epigrama koristi kako bi Markoviću i svim štovateljima Isusa Krista poručio da će ih vjera i ljubav prema Spasitelju ljudskoga roda dovesti do kraljevstva Božjeg (1-9). U zadnjem stihu obraća se samo Markoviću kojemu govori da ga u kraljevstvu Božjem čeka velika slava (10). Tako saznajemo da je Marković u Radeljinim očima bio čovjek dostojan takve slave.

U rukopisu je naznačeno da je pjesma nastala 4. travnja 1828.

15. Egregio viro eximioque amico patri Ambrosio Marcovich lectori Ordinis Minorum. Epigramma

Posljedni epigram koji ću u ovome radu obraditi sastoji se od sedam elegijskih distiha, a posvećen je Ambrozu Markoviću.

Radelja se u epigramu izravno obraća Markoviću kojemu se žali kako već šest dana boluje, a da ga on nije posjetio te da mu nije dopušteno da mu kao prijatelj i kolega bude blizu (1-2). Priznaje da zna kako je Marković neprestano zauzet obavljanjem svojih svetih dužnosti, ali isto tako kaže da mu dužnost u skladu s njegovom pobožnosti mora biti i to da njemu koji boluje slatkim razgovorom i svojim društvom ublaži jade te teške bolesti (3-6). Kaže Radelja da se na taj način, kada se vođen svetom ljubavi stoji uz bolesnoga i uz zdravoga, oponaša Boga Oca (7-8). Spominje i sveti savez prijateljstva što je svezao njihova srca te mu poručuje da nikada ne bi htio da takva bolest obuzme njega, a ako bi se to pak ikada dogodilo, kaže da bi mu sav bio na usluzi (9-14).

Iz ova tri epigrama koja su nastala u kratkom vremenskom razmaku vidljivo je veliko prijateljstvo između Radelje i Markovića. Budući da su obojica bili svećenici i kolege, nije neobično da ih je vezalo tako blisko prijateljstvo.

Na kraju epigrama nalazi se nadnevak kada je nastao, 12. travnja 1828.

Kao dodatak interpretaciji svakako se za kraj može donijeti nekoliko zaključaka o Radeljinu stilu pisanja. Generičku formu i tradiciju elegije, epigrama i ode Radelja prati tek u smislu slijeđenja metričke norme. Većina njegovih stihova zapravo predstav-

lja prigodničarsko pjesništvo. Uz prikupljanje, prepisivanje i prevođenje drugih djela, Radelja je svakako pisao latinskim za određene prilike, što se u ovome radu nastojalo prikazati. Svaka od pjesama nastala je u nečiju čast i povodom nekog važnog događaja. Radelji je konkretna prigoda bila dosta važna jer je često zapisivao točan datum.

Zaključak

U ovome radu prikazuje se život i stvaralaštvo Rafaela Radelje, dubrovačkog pjesnika prigodničara i prepisivača iz 19. stoljeća. Njegovo stvaralaštvo na talijanskom i hrvatskom jeziku te prepisivačka karijera spomenuta je u vrlo kratkim crtama jer ovaj rad donosi pregled njegovih latinskih stihova koji do sada nikada nisu bili istraženi. U pregledu latinskih pjesama donosi se popis netiskanih i tiskanih djela s napomenom da su podatci nastali vlastitim uvidom u dostupnu literaturu i rukopise koji se nalaze u hrvatskim knjižnicima. Neke od pjesama odabrane su za interpretaciju i transkripciju s ciljem da se prikaže Radeljino stvaralaštvo na latinskom jeziku u kojem je bio vrlo vješt versifikator. U interpretaciji su obrađene ode, elegije i epigrami, koji se donose u prijepisu u prilogu radu.

Literatura

- ABD (Arhiv Biskupije dubrovačke): 7, Matična knjiga rođenih, vjenčanih, umrlih Dubrovačke (nad)biskupije, Matična knjiga vjenčanih: Župa Grad 1778.-1821.
- Bersa, Josip: *Dubrovačke slike i prilike: (1800.-1880.)*. Zagreb – Dubrovnik, 2002.
- Bratičević, Irena: "Ekloge Rajmunda Kunića", *Hrvatska književna baština* 2, Zagreb, 2003, 217-254.
- Bratičević, Irena: Ovidije pretvoreni: četiri prijevoda Đurđevićeve pjesme Bijeljaše se izdaleka, *Građa za povijest hrvatske književnosti*, knjiga 37, Zagreb, 2010.
- Brlak, Mijo: *Rukopisi Knjižnice Male braće u Dubrovniku*. Knj. I. Zagreb, 1952.
- Budak Neven, Strecha Mario, Krušelj Željko: *Habsburzi i Hrvati*, Zagreb, 2003.
- Čosić, Stjepan: Luko Stulli i dubrovačka književna baština, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, 41, Zagreb – Dubrovnik, 2003, str. 259-286
- Farlati, Daniele: *Hvarski biskupi s dodatcima i ispravcima Jacopa Coletija*, Split, 2004.
- Foretić, Miljenko: Lastovo i Lastovci u starijoj hrvatskoj književnosti, *Dubrovnik u povijesnim i kulturnim mijenama*, Zbornik odabranih radova, Dubrovnik, 2007.
- Foretić, Vinko: *Povijest Dubrovnika do 1808.*, knjiga druga, Zagreb, 1980.
- Hrvatski franjevački biografski leksikon*. F. E. Hoško, P. Čošković, V. Kapitanović (ur.). Zagreb, 2010.

- Hrvatska književna enciklopedija*, Velimir Visković (ur.), Zagreb, 2011.
- Jurić, Šime: *Katalog Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu*, knjiga 2, Zagreb, 1993.
- Kapitanović, Vicko: *Franjevačka knjižnica u Makarskoj*; <http://pubwww.carnet.hr/ofm/stsam/makarska/histbibl.html> (2. kolovoza 2012.)
- Kastropil, Stjepan: *Rukopisi Naučne biblioteke u Dubrovniku*, knjiga I., JAZU, Zagreb, 1954.
- Kastropil, Stjepan – Bete, Matija: *Rukopisi Znanstvene knjižnice u Dubrovniku*, knjiga II., Rukopisi na stranim jezicima, Dubrovačke knjižnice, Dubrovnik, 1997.
- Latinsko-hrvatski rječnik za škole*, priredio Mirko Divković, Naprijed, Zagreb, 1991.
- Leksikon hrvatske književnosti*, Vlaho Bogišić (ur.), Djela, Zagreb, 2008.
- Leksikon hrvatskih pisaca*, Autor koncepcije K. Nemeč. Urednici D. Fališevac, K. Nemeč, D. Novaković, Zagreb, 2000.
- Stanojević, Predrag: *Kraj književnosti starog Dubrovnika*, Beograd, 2002.

Internetske stranice

- http://www.treccani.it/enciclopedia/urbano-lampredi_%28Dizionario_Biografico%29/ (podatci o Urbanu Lamprediju, 4. kolovoza 2012.)
- <http://www.zadarskolist.hr/clanci/02032009/ivan-skakoc> (2. kolovoza 2012.)
- <http://www.mqdq.it/mqdq/> (stranica pomoću koje su pretraživane klauzule unutar korpusa latinskih tekstova)

PRILOG – TRANSKRIPCIIJA PJESAMA

Napomena uz tekst

Jedina promjena kod transkripcije bila je promjena u interpunkciji koja je približena suvremenom načinu pisanja. Također se mijenjalo pisanje velikog i malog slova (velikim slovom autor piše mnogo općih imenica). U fusnotama bit će objašnjene ostale relevantne oznake.

1. Ad clarissimum virum Franciscum Appendini Scholarum piarum
 Descriptio Breni (AMB 177)

Elegia

Dum frugem segetes praebent et florida campis Gramina dum redeunt arboribusque comae Dum surgunt varie - depicto lilia prato Candida purpureis mixta papaveribus Dum Cytheraea choros duxit Charitesque decentes Cum Nymphis alterno pede humum quatiunt, Te mea Musa canat, sedes placidissima Breni, Esse potest qua non altera amabilior. At tu, qui studiis vigilas vigilasque Camoenis Quique colis doctae Palladis omnigenas, Appendini, artes, ne, quaeso, haec rustica dona Respueris nostra pignora amicitiae. Vallis amoena situ, quae haud longe distat ab urbe, Est Brenum, terris fertilis uberibus, Quae circum in montes potento vertice surgit Et larga effuso continet arva sinu. Haec varius colit arva Deus, foecundus et uvis Bacchus, Sylvani Capripedesque Dei, Haec et magna Ceres densis redimita capillos Spicis et viridi gramine laeta Pales. Hinc fruticum ludunt varia sub imagine formae Quasque colunt Dryades, quas et Amadryades. Hinc atque hinc mites baccis laetantur olivae, Hinc atque hinc dulcis ficus opacat humum. Stant circum annosae quercus frondentibus orni Stant ramis, pinus gloria stat nemorum. In medio torrens pluviis hyemalibus auctus Profluit et mare se mergit in Adriacum	5 10 15 20 25
--	---------------------------

Quem circumjectae moles et saxa retardant, Ne dum saevit hyems dumque stridet Boreas, Triste fremens, rapidus tumefacto gurgite nostros Sternat agros sylvas praecipitesque trahat. At mutat iam terra vices, nova temporis aetas Aestivi redit et solvitur acris hyems Difugiuntque nives et decrescentia ripas Undis jam tacitis flumina praetereunt. Hic quoque pauper aquae torrens modo saxa lacescit Imbelli pulsu nec strepit unda inopi. Non procul aspicere est templum quod Magdala pandit, Isto meque tenet villa beata loco. Non procul hinc Chersae domus est, quae culta elegansque Qualibet agresti et simplicitate nitet. Teque huc illa vocat, vocat huc te sponsus ³⁵ et ille. Te tuus optavit saepe Radegliades.	30 35 40
---	----------------

2. Ad Franciscum Appendini e ruris deliciis in urbem redeuntem (AMB 177)

Elegia

Sat tibi Grivosii, sat amoeni fluminis Umblae, Sat tibi sit ruris deliciis frui, Incautis avibus non cautis piscibus atque Sat tibi moliri retibus insidias. Praeterit autumnus, iam sol veniente Novembri Vicinam rapidus tangit equis hyemem. Iam te docta vocat taciturnam Pallas in urbem Te vocat et Phoebus, te chorus Aonidum, Ne mutus sileat facundo Tullius ore, Tullius ille fori gloria Romulei, Ne Flacci cantus, teneri lususque Catulli, Ne sileant epici carmina Virgilli, Queis teneras mentes animis audacibus imple Parnassique vias exsuperare jubes. Iamque mihi visa est juvenum numerosa caterva Cincta gerens foliis tempora Apollineis. Quae pendens edocta tuo sapienter ab ore Pieridum ingreditur templa sacrumque nemus Contuitusque novos praesenti lumine vates	5 10 15
--	---------------

³⁵ Signor Raffaele Androvich, il quale in quel tempo avea' celebrate le nozze a Breno colla Signora Francesca Chersa.

Phoebus, plena undis pocula Castaliis Praebet eis, cytharas illorum et pulsat eburnas, Ipse suis chordas temperet ut manibus. Quid Phoebus tamen ipse iuvat Phoebique sorores? Expectant ipsi te juvenes reducem.	20
Te quoque ego expecto, invisam ut te saepius utque Docto saepe tuo pendeam ab eloquio. Deliciis ne igitur ruris, Francisce, fruire Amplius, urbanos jamque revise Lares.	25

Ad eundem (AMB 177)**Epigramma**

Etsi me assiduo confectum cura labore, Francisce, ingenuis sevocat a numeris Nec potis, ut quondam est dulces expromere foetus Musarum afflicti turbida mens animi Qui modo sese huc, qui sese modo dividit illuc Et vigilat multis anxius officii. Adde, quod urbe procul cunctas de mente fugavi Urbis delicias et studia et Charites. Qualiacumque tamen sint, haec tibi carmina mitto, Dura quidem at gratum pignus amicitiae, Ne te animo effluxisse meo, ne forte sodalem Tam cito me tenerum deseruisse putes.	5 10
--	---

4. Ad eundem**In inopinato sui fratris adventu (AMB 177)****Epigramma**

Quidquam insperanti ulli si jucundius unquam Aut unquam optanti gratius acciderit, Contigit en tibi: namque insueta per aequora vectum Fratrem, qui est oculis charior atque anima, Ingenium spectata suum, spectata Camoenas Roma tibi et Tellus Itala restituit.	5
---	---

5. Ad clarissimos viros Natalem et Ioannem Salatich dum Ioannis Salatich eorum patruī sacerdotis pietate insignis in Divi Francisci templo die 2.da Decembris 1794. iusta parentarentur (AMB 177)

Epigramma

Muto dum Cineri fertis suprema Ioannis Illius et tristes fletis ad inferias, Hoc et Relligio, Natura hoc poscit at illam Umbra beata iubet solvere tristitiam. Nam laeta ordinibus divum est adscripta quietis Et calices gaudet ducere nectareos.	5
---	---

6. Ad Antonium Chersa qui flebiles Magdalenae cantus a celebri viro Ignatio Georgi Illyrico idiomate conscriptos in idioma Latinum vertebat (AMB 177)

Epigramma

Magdala qualis erat primaevae in flore juventae Inter lascivas Doemonis illecebras Eois varians quae colla monilibus atque Oblonga quaerens dessidia faciem Et crinem externis manibus composita amantum Credens, heu nimium credula blanditiis! Per fas perque nefas per honesta inhonestaque currens Vixerat illicitis mersa cupidinibus. Qualis et ipsa dehinc vitam pertaesa peractam Casta imis miscens oscula cum lacrymis Ad Christi voluta pedes veniamque precata Mores usque suos gesserat innocuos. Carmine tu Latio canis at canis ore Georgi, Ore tuo et propriis deh cane imaginibus!	5 10
--	---

7. Ad eximium virum Bartholomaeum Prosperum Bettera iam nimium diu in urbe morantem (AMB 177)

Alcaicon

Invisa coelo pondera criminum Neglecti et ultrix dextera numinis Heu! Quot dederunt damna quosque Brenicolis mala luctuosos, Quando moventes omne animo nefas Moscosque duos, Ascrivii et Nigri Montis colonos bellicosos	5
---	---

Egit amor dapis atque pugnae. Spes nulla nobis vitae erat, hostium Iam destinati praeda rapacium, Hi classe, multo milite illi et Missilibus globulis tremendi. Vidi furentes alta Palatia Flammas cremare et sidera lambere Vastata templa et foeda nigro Coelituum simulacra fumo, Ex hoste raptos, iam senio graves Natus parentes, dulce humeris onus, Per damna, per caedes, periculum Ipse suum metuens vehebat.	10
Aedes relictas; non in ovilibus Balatus agni, nullus erat bovis Nullusque mugitus iuvencae In stabulis; tulit omnia hostis. At spem reduxit mentibus anxiiis Tutela Blasi et Molitor inclytus Cui mille plausus, mille honores Sergiacus peperit triumphus, Tutis quietas in penetralibus Noctes quietos condimus et dies Quin docta Brenensis iuventus Dulce melos, cytharae sciensque. Grata Favoni dum vice solvitur Ingrata hyems et Cynthia dum favet, Alterna pulchrae Matri amorum Sacra canit choreasque ducit. Bos laeta pinguis rura perambulat, Hic plena gestant ubera lacteo Humore vaccae, illic oves et Luxuriant saturae capellae. Pax alma Breni est almaque faustitas, Angusta quamvis sub lare pauperi Res munda cuique est et renident Templa novo decorata cultu. Hic Martiarum non ferit aethera Clangor tubarum; non crepitantibus armis novae adventu et cohortis	15 20 25 30 35 40 45

Exoritur fragor inquietus. Fastidiosae desere moenia Urbis meorum e primo sodalium: Eheu ocyorem jam diu tu Pollicitus reditum moraris!	50
---	----

**8. Clarissimo philosopho et vati Urbano Lampredi
Alcaicon (NSK R 3798)**

Cuicumque laudum praemia comparat Magna ingeni vis, vis sapientiae, Hic sat sibi uni ut se se ad astra Evehat aequiparetque divis. Urbane, non his, non aliis quidem Queiscumque vatum versibus indiges, Ut clarior fiat, coruscat Sol propriis radiis superbus. Quandoque laus ipsa immoderatio Vox blandientis vel sonus obstrepens Auri videtur gloriaeque Detrahit imminuitque famam. Vultu benigno haec carmina quae excipis, Sunt sensa puri pectoris intima, Ineptioris sunt inepta Munera at ingenuae Camoenae. Ditata pulcro et non alias dato Ragusa tandem munere coelitum Iam se beatam dicit, ipso Dum ore tuo ingenioque gaudet. Longe sonantes sat tui et hauserant Tibrisque et Arnus divitis eloqui Suadaeque et invitam trahentis Mentem hominum, tibi quo lubebat. Sat te et canentem Pieris Itala Non absque plausu et laudibus audiit, Te et vate, visa est pulchrioris Fronde nova redimire crines. Severiore jussus at assequi Euclidis artem, quaelibet ardua Viarum et ambages Mathesis	5 10 15 20 25 30
--	---------------------------------

Exuperas properante gressu. Primo hanc iuventae in flore celebra Senis docentem te Sophiae atria Videre tantique ingeni illud Scita et adhuc resonat Lycaeam. Tui per orbem hinc didita nominis Est fama. Genti notus es exterae, Te Gallus optat, te et remoto Litore sepositus Britannus. Grajas, Latinas his reseras opes, Seu tu venusta Grajugenum uteris, Vel saecla quam Augusti tulere Aurea, Romulidum loquela. Sensere et isti, quid valet ingeni Vis, quando coetus Mercurialium Pendens virorum docto ab ore Saepe tibi adstiterat loquenti. Ragusa tantum, quae decus Adriae Parensque et altrix in clyta grandium Vatum et Sophorum, haec quos celebrat, Postera quos celebrabit aetas. Te ubique notum nec prope noscere, Nec dextrae amicam jungere dexteram, Nec, quo beatur, suaviori Debuit alloquio beari? Visum at benignis est aliter Diis, Urbane. Grates sunt tibi maximae, O claro avorum sanguine orta Pozziadum soboles, habendae: Quae vos perenni foedere junxerat Virtus, amicum quo tibi dulcius Nil duxit undas nec paventem, Nec scopulos Epidauri ad oras. Quae nunc Zamagna et quae loca Stayus Vatumque princeps Cunichius colit? Ah! ipsi, ubi Flaccus Maroque, Aelysiis spatiantur hortis. Manes beati, quando Rhacusia Exceptit istud Palladis et decus Decusque Pindi, si mihi est fas	35 40 45 50 55 60 65 70
---	--

Vos superas revocare ad auras. Haec nota vobis tecta revisite! Pulsare plectrum, carmina promere Nunc tempus. Haud indigna vobis Carmina et hic novus hospes addet. Tunc haud silebit barbiton aureum Et Musa dulcis Chersiadae mei, Cui Phoebus aspirat canenti Aoniaeque favent Sorores.	75 80
--	--------------------------------------

**9. Ad illustrissimum et reverendissimum dominum dominum
Ioannem Scacoc episcopum Pharensensem (NSK R 3799)
Carmen Elegiacum**

Sat tua te Virtus, alienae haud indiga laudis, Iamdudum in toto litore Dalmatiae Clarum reddiderat. Doctrinarum ampla supellex, Suavis et eloquii gratia et aureoli Mores et pietas et amor studiumque iuvandi Quemlibet exemplo, voce, opera atque opibus Haud potuere diu privata in sede latere. Fama tui hinc longe didita per populos Vindobonam et magni ut penetravit Caesaris aulam Praemia qui novit reddere pro meritis. Te subito ille sacra iussit fulgere tiara, Pastorem Phario teque praeesse gregi. Fortunata Pharos! Cuncti o vos, incolae, adeste Gaudentesque novo occurrite Pontifici, Quo non carior aut fuerat praestantior alter, Nec praestantior aut carior alter erit. Haud mora et obvii eunt pueri iuvenesque senesque Nuptaeque innuptaeque; obvia quaeque suis Tectis femina abit; tibi tecta quodammodo et ipsa Sedibus e propriis obvia prosiliunt. Eja age, te magna populi stipante caterva, Incede et templum per medios gradiens Ingredere et tua tecta subi, recreanda quiete Sunt membra, O Praesul... sed tibi nulla quies. Ocyus ipsa Pharos lustranda et Brachia et Issa est; Visendi cunctas, quae tibi creditae, oves	5 10 15 20 25
---	---

Te premit irrequietus amor; non aequoris unda, Non aestus, vigilem non fera terret hyems Pastorem; quisque obtutu defixus in uno Te haeret quisque tuo gaudet et intuitu, Omnes dein sacris aut vestibus oscula certant, Aut manibus certant oscula ferre sacris. Hic tu Christiadum maculatas crimine turpi Sive animas tergis, seu acriter ore gravi. In scelus omne tonas divinus praeco, perhorret Culpas quaeque anima et fit nive candidior. Turba inopum interea ³⁶ , quos rustica pressit egestas, Flens piam ab egregio Praesule quaerit opem, Non vestis, non esca iliis. Quid tu, optime pastor? Tu patris eximii fungeris officio, Nec quisquam indonatus abit, sed veste teguntur Nudi, sed pane est exsaturatus inops. Sic hominum vitam servas animaeque saluti Prospicis atque viam, qua itur ad astra, doces. Contra tantam adimi praedam sibi vidit et Eheu! Horrendum stridens rex Erebi infremuit Insidiasque struens in damna tuique gregisque Impuris terrae praecipit halitibus Pervolitare Pharum corruptoque aëre, morbo Exitiali aedes Praesulis inficere. Cum tibi defessos subito gravis occupat artus Languor et aegra urit membra inopina febris Visque recrudescens morbi parat ultima fata; Nil quicquam medica ars, nil medicina valet. Ingemit et lacrymas gens tota effundit amaras, Nec precibus cessat sollicitare Deum, Ut clemens servet pretiosae stamina vitae, Non modicam annorum cuilibet immo adimat Partem, quos vitae dilecti Praesulis addat, Unde ille innumeras vivat Olympiadas. Parcite, felices o terque quaterque Pharenses,	30 35 40 45 50 55 60
---	--

³⁶ In prima Dioecesis suae lustratione, facta anno 1823, hic Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Episcopus, Brachiae insulam lustrans, tantum pecuniae ibi erogavit, quanta et vestes, et nonnulla victui necessaria multi pauperrimi sibi homines comparare potuerunt. Haec ego accepi a spectabilissimo Viro, quem honoris causa nomino, admodum Reverendo Patre Iosepho Fertilio Magistro ordinis Praedicatorum Spalati, dum illo anno per aliquot dies apud eum sum diversatus.

Parcite iam lacrymis, flectitur ecce Deus. Flectitur et vestrum cernens miseransque dolorem, Tam caro capiti convaluisse dedit. Et merito! tua enim pietas si magna patravit, Majora, o Praesul, te ad benefacta vocat. Haud ego vana loquor. Quanta (ah miserabile visu!) Vexat dira famas oppida Dalmatiae! Languescunt inopes. Hic raras unguibus herbas Vellit et hic follis, cortice et arborea. Pascitur, ah. cunctis cava lumina, pallor in ore est, Et macies et mors ipsa, nec ulla salus! Quanta at cura tibi, o Praesul venerande, vel unus Dilecto e populo, si pote, ne pereat! Tu semel atque iterum naves dare carbasa vento Tergestique vias accelerare iubes, Quae segete omnigena vescoque legumine onustae Quam citius repetant littus inane Phari. Ipsi deficient nummi, non deficit illa Dia quidem pietas, quae tibi praecipuae Laudisserta parat, tanti monumentaque amoris, Ut, donec gentis Dalmaticae steterit Nomen, sint memori peritura e pectore nunquam Ecquis enim aeterna laude et amore virum. Non memoret dignum, sibi qui vel cuncta deesse Vult, ne aliis desit pauperiemque iuuet. Qui, ut magis immo iuuet nummumque est mutuuum adeptus, Seque alieno ipsum debitor aere gravat? Haec merita Adriacas tua fert cito fama per urbes, Scacotii it nomen cuncta per ora virum. Numinis Austriaci donec pervenit ad aures, Unam te esse tui spem gregis et columen. Cui vitam ut serves, te nulli parcere sumptu, Parcere non ullis sollicitudinibus. Eximiis primum largae tua munera dextrae Laudibus exornat, publica dein tabulis, Regia qua aula aeternos tutatur in annos, Haec propria signat rex monumenta manu: „Scacotius Praesulque Phari Populique Pharensis Servator, magnum Dalmatiaeque decus, Mercedum ceu dignam animi ad benefacta parati,	65 70 75 80 85 90 95 100
---	---

Qua ordo Leopoldi fert decora alta, ferat".
 Quam pulcra, o Virtus, spectando in Praesule fulges!
 Quam pulcra, a iusto Caesare dona refers!

**10. Ad Lucianum Nicolai Comitis Pozza filium eximium optimaque
 spei adolescentulum (ZKD 356)**

Alcaicon

„Fortes creantur fortibus et bonis”,
 Iniqui iniquos, nequam homines creant
 Se et nequiores; fert ut arbor
 Quasque suos, redeunte vere,
 Fructus; paternis cerea moribus
 Nam suescit aetas et sequitur viam,
 Qua vel Cethegos anteire
 Vel Curios videt aut Catones
 Iustusque, iusti et propositi tenax³⁷
 Sententiarum sit Nicon inclytus
 Testis mearum, cui sibi que
 Adsimilem adsimilemque matri
 Benigniores bis geminam Dii
 Dedere prolem: qui Sophia mage,
 Quam luce avorum claret ipse.
 Ipse tuus pater esto testis,
 O Luciane. Ast Pozziadum genus,
 Amica quod sors divite copia,
 Quod ipsa multis dia virtus
 Muneribus meritisque adauxit,
 Splendore fulgens non aliis dato,
 Et dulciore nectare consili,
 Exempli et ipsa vi praeivit
 Progeniem bene promerentem.
 Hinc qui verendos et procerum patres,
 Sancta et Senatus qui penetralia
 (Dum chara divis regibusque
 Publica res steterat Rhacusae)
 Iam novit, alta et mente recondidit.
 Hic noscet unus, qualis honor quidem,

³⁷ Nobilis, amplissimusque Vir Nicolaus Nicolai de Pozza

Et quanta laus est omni in aevo
 Pozziacae tribuenda genti.
 Hinc clara quos gens Pozzea filios
 Eduxit, illos et sapientiae
 Vis ingenique et clariores
 Relligio pietasque fecit.
 Hinc inter illos saepe ego ab aethere,
 Vel Pindi ab alto vertice numina
 Delapsa vidi coelitumque in
 Hospitium veneranda tecta
 Phoebique, Musarum et Sophiae in sacram
 Conversa sedem, nil aliud sonant,
 Ni quod Camoenas, vel quod artes
 Palladius sapit aut Mathesim.
 Hoc hoc avito tu edite sanguine,
 O Luciane, o magna domus tuae
 Spes et parentum civiumque
 Delicium patriaeque cura,
 Quales parabis, quando adoleveris,
 Ragusae honores! Et mage quod tuum
 Lampredus informat colitque
 Ingenium Sophiaeque ditat.

**Reccurente natali die Francisci I imperatoris et regis augustissimi
 Raphaelis Canonicus Radeglia (AMB 1635)**

Alcaicon

Quo vagientem te audierat die
 Regali in aula, o maxime principum,
 Aurora, bruma vel furente,
 Purpureo redimita flore
 Illum reportat. Vasta tot Austriae
 Dum regna plaudunt, plaudite Dalmatae
 Quidquid Rhacusae est civium et vos
 Vos prae aliis iterate plausus.
 His immo fidi pectoris addita
 Caelum apprecati vota que et obsequi
 Devota signa offerre et illa
 Vindobonae properate Regi.
 Nec vos coruscans vel solii arceat
 Ille apparatus, dextera vel gerens

Verenda sceptra aut auspicantur Plurima iens rediensque turba. Quamquam ille avitis regibus editus Et Caesar et rex dicitur at bonus Clemensque mavult (nostis illum) Dicier et dominus paterque.	15 20
Hinc, Caesar, omnis gens tibi subdita Timet te amatque et si petis an timor Amorne major sis, reponam, Longe amor exsuperat timorem. Plausus tot inter, pauperis ingeni Qua pauca vates carmina dedicat, Vultu benigno respice, et ne Haec renuas mea vota, Caesar. Francisce, salve... ah! Vive diu et tibi, Nobis quos iam visere, quos prope Dignatus es tu noscere, absis Praesidium columenque nostrum!	 25 30
Nobis vive et saepe memor tuae Vivas Rhacusae sisque dulce. Praesidium columenque nostrum!	

**12. Aegrotante Urbano Lampredio
Ad Phoebum (AMB 162)
Epigramma**

Phoebe veni, tuus aegrotat Lampredius, illi est
Pes laevus, laeva et debilitata manus.
Tu caput, ah, serva! Caput hoc nisi Palladis edit
Numen, digna edit numine Palladio.   4

**13. Spectabili et reipublicae litterariae benemerito viro
P. Ambrosio Marcovich (ZKD 141)
Epigramma**

Dum jaceo aegrotus pedibusque laboro, gementem
Me invisus, misero et dulce levamen ades.
Dantibus inque vicem nobis reddentibus illa,
Quae quodvis possent verba levare malum,
Vis mihi paullisper leniri est visa doloris,   5

Ipsa gravisque mihi visa podagra levis
Qui vitam Osmanidi periturae reddidit, Ipse,
Quid mirum aegroto si mihi reddat opem?

14. Ad religiosissimum virum Patrem Ambrosium Marcovich lectorem Ordinis Minorum feria VI in Parasceve in Ecclesia divi Francisci patientis in cruce Iesu agoniam innumerabili populo, non sine magno animarum fructu, piensissime explanantem Raphael canonicus Radelgia (ZKD 141)

Epigramma

Quas olim humani generis servator Iesus
Sanguineas Solymis capis obire vias,
Vertice Calvarii placabilis hostia donec
Obtulit aeterno vitam animamque Patri,   5
Jam bene Christicolis memoras adstantibus ora
Quisque ut perfundens atque sinum lacrymis
Agnoscatque reum se tanti criminis esse,
Et pectus tundat, supplicet et veniam.
Christicolae o vos felices! Sic itur ad astra;
Sed te, Ambrosi, illic gloria quanta manet!   10

**15. Egregio viro eximioque amico patri Ambrosio Marcovich lectori Ordinis Minorum (ZKD 141)
Epigramma**

Sex abiere dies, tibi nec me invisere cura,
Nec mihi adhuc aegro te prope habere datum.
Novi equidem, multum modo te subiisse laboris
Assiduumque piis fungier officiis,
Sed dulci alloquio morbi lenire dolores   5
Hoc quoque vel praestans est pietatis opus.
Ipsum imitare Patrem, qui sancto ductus amore
Praesto erat aegroto, praesto erat incolumi
Cuilibet; adde, sacrum, quod nostra haec pectora junxit
Haud contemnendae foedus amicitiae.   10
Dii faciant, nunquam, Ambrosi, pedibusve labores,
Vel simile huic aliquod tu patiare malum!
At, si quando tuos vis morbi oppresserit artus,
Totum ego, pol, totum me tibi praestitero!